

AMBRUS LÁSZLÓ – RAKITA ESZTER

A „VILÁG VÁROS MULATÓS ZAJÁBA EGYHÁZKÖZSÉGET ALAPÍTANI” – PERÉNYI LÁSZLÓ HEVES MEGYEI PAP NEW YORKBAN TÖLTÖTT ÉVEI

A 19–20. század fordulóján több mint 37 ezer magyarországi születésű bevándorló, illetve vendégmunkás élt New York állam területén, legtöbben közülük természetesen New York Cityben.¹ Ekkortájt látta elérkezettnek az időt a nagyvárosban és környékén élő magyarok segélyező egylete, hogy egyházközséget is alapítson, ehhez azonban elsősorban papra volt szüksége. Ez a pap Perényi László volt, akinek életpályája konfliktusokkal, botrányokkal, esetenként egyházi emberhez egyáltalán nem méltó viselkedéssel volt teli, mégis egy fontos történelmi mérföldkő lerakása fűződik a nevéhez. Érdekes figurája ő az amerikai magyar diaszpóra történetének, a szakirodalomban viszont igen szűkösen lelhető fel róla információ. Ebben a tanulmányban ezért arra vállalkoztunk, hogy röviden bemutassuk Perényi Lászlót, majd pedig részletesebben foglalkozunk amerikai tevékenységével, annak színével és fonákjával.

Perényi László 1869. november 5-én született Szolnokon.² Fiatalkoráról keveset tudunk. Az egri papnevelő intézetbe 1887-ben kezdett járni. Egy pillanatfelvételt találunk ebből az időszakából a Breznay Béla által szerkesztett *Religio* című folyóirat egyik 1890-es számában, amely egy 1890. december 14-én rendezett Mária-ünnepély programját közli. A programban szerepel a negyedik évfolyamos Perényi László neve is, akiről mindössze annyi derül ki, hogy az ünnepélyen elszavalta Mindszenty Gedeon *Mózes a Nébo hegyén* című versét.³ Pappá szentelésére 1892-ben került sor. Ekkor indult kápláni, majd pedig plébánosi karrierje, amelynek különleges kitérője volt New York, ahol az ott élő magyar katolikusok plébánosaként szolgált 1901 és 1908 között. Ebben az időszakban minden igyekezetével próbált a helyi magyar diaszpóra prominens figurájává válni. Az itt következő oldalakon megkíséreljük részleteiben feltárni és ismertetni New York első magyar plébánosának, a New York-i Szent István Római Katolikus Magyar Templom építetójének konfliktusokkal teli élettörténetét – különös tekintettel a New Yorkban töltött időszakára, és igyekszünk bemutatni, hogy miként vette ki részét a magyar „New Yorker” közéletből.

Milyen út vezetett a Heves vármegyei plébániákon töltött, botrányoktól sem mentes éveitől egy viszonylag jelentős történelmi tett végrehajtásáig a világ másik oldalán? Felszentelése után életútja az általában megszokott mederben

1 Twelfth Census of the United States of America Taken in the Year 1900. Table 34. – Foreign Born Population, Distributed According to Country of Birth, by Counties: 1900. 773.

2 Magyar Katolikus Lexikon. <http://lexikon.katolikus.hu/P/Per%C3%A9nyi.html>, letöltés 2020. dec. 18.

3 *Religio*. Kath. Egyházi s Irodalmi Folyóirat 49. (1890/48). 1890. december 13. 384.

zajlott. A fiatal Perényi László 1892. április 6-án foglalta el első kápláni állomását Szihalmon, ahol közel három évet töltött.⁴ Pár hónap után az egri városi tanácstól hadi behívó parancsot kapott „mint harmadik korosztályú hadköteles”, ezért augusztus 4-én az érsekséghez folyamodott a hadmentességét igazoló hiteles egyházmegyei bizonyítványért, amit két nappal később meg is kapott.⁵ 1895 januárjában Törökszentmiklós káplánjává nevezte ki Samassa József egri érsek.⁶ Itt január végén el is foglalta új állomását, és két iskolában is tanítani kezdett.⁷ 1897. szeptember 10-én Jászfényszaruon kapott kápláni kinevezést,⁸ ahol hamarosan kisebb összetűzésbe is keveredett a helyi lakossággal. Erről több levél is tanúskodik, amit a jászfényszaruiak Samassa érseknek küldtek 1898 folyamán. 1898. december 11-én kelt levelükben például a falu előljárói kérték az érsekséget, hogy távolítsa el Perényit, annak nem megfelelő viselkedése miatt. Ahogy fogalmaznak, Perényi „kiálthatatlan és nem egészen papias viselkedésű”, és tartanak tőle, hogy az érsek bosszantásuk céljából hagyta őt a nyakukon. Levelükben kéri az érseket, hogy ne egy sehová sem vezető esperesi vizsgálat elrendelésével söpörje a szőnyeg alá az ügyet, hanem Perényi káplánt „más község bosszantására elhelyezni kegyeskedjék”.⁹ Mások éppen védelmükbe veszik a papot, kérve az érsektől, hogy az ilyen panaszokat „figyelembe ne méltóztassék venni”. Ugyanezen levél írója Perényivel kapcsolatban úgy nyilatkozik, hogy „igazán most jutottunk sok időre oly lelkészhez, ki a néppel együtt érez és szép beszédivel iparkodik bennünket hitben erősíteni”.¹⁰ Az érsek vizsgálatot rendelt el az ügyben, ami még az év december 27-én meg is történt. A vizsgálat a jászfényszaruiak legfőbb panaszának azt találta, hogy Perényi „nagyon megvert” egy Pál Mari nevű leányt, a verés tényét pedig láttelettel is igazolták.¹¹ Mint kiderült, a helyiek elsősorban ezt értették paphoz méltatlan („papitalan”) viselkedés alatt korábban emelt panaszukban. Pál Mari azzal érdemelte ki a verést, hogy „szennyesen” kezelte az evőeszközöket, emellett a káplán füle hallatára káromkodott is. Amikor a falu főbírója kérdőre vonta a verés miatt, Perényi azzal vágott vissza, hogy „nincs joga ebben ítélkezni, hát semmi köze hozzá”. A lány megverésén kívül Perényi egy Varga János nevű templomtakarítót is felpofozott, mert az ellenkezett vele, és nem volt hajlandó végezni a munkáját. Ezeket Perényi maga is beismerte. Habár az érseki vizsgálonak nyilatkozó falusi előljárók elismerték, hogy a pappal szemben nem

4 E tanulmány fő forrásai Perényi László personaliájában található levelezése és egyéb iratai. Egri Főegyházmegyei Levéltár (a továbbiakban EFL), Acta Personalia, Perényi Ladislaus (a továbbiakban: IX-543).

5 EFL-IX-543, 3687/1892.

6 Samassa József 1873-tól 1912-ig töltötte be az egri érseki hivatalt.

7 EFL-IX-543, 101/1895.

8 EFL-IX-543, 4296/1897.

9 EFL-IX-543, 6299/1898.

10 EFL-IX-543, 26/VIII/1898.

11 A látélet szintén a 26/VIII/1898. számú iratcsomóban található.

teljes a lakosság ellenszenve, mégis kijelentették, hogy ők viszont már biztosan nem fognak tudni együttműködni Perényivel, és minden eszközükkel azon lesznek, hogy a népet is ellene hangolják, ha a főegyházmegye nem helyezi át máshová. Az 1899. január 14-én kelt jelentés írója így összegzi Perényiről alkotott véleményét:

„...még igen szilaj lovacskák vannak abban az ekécskébe befogva, melylyel ő az Úr szántóföldjét mívelgeti, ha valamely tapasztalt, kipróbált egyén keze által fékeztetve vezetnének buzgalma, igen hasznos és üdvös lehetne működése, de saját hevére bocsájtva, még sokszor belefogja törni ekécskéjét a keményebb rögökbe.”¹²

A sorok szerzője ekkor még persze nem is sejthette, milyen kemény rögökkel fog találkozni Perényi László „ekécskéje” a világ másik oldalán – viszont „tapasztalt, kipróbált egyén” fékező keze nélkül. A vizsgálatot követően az érsek elrendelte Perényi áthelyezését, amin az sem változtatott, hogy néhány falubeli több mint 400 „adófizető polgár” nevében küldött könyörgő levelet, hogy a káplán hadd maradjon a településen. A levélhez csatolt íveken valóban több mint négyszáz (pontosan 415) aláírást olvashatunk.¹³ Ennek ellenére még januárban Polgárra került, ahol bő egy éven keresztül dolgozott, majd pedig 1900 márciusában Ároktő plébániai hivatalának ideiglenes vezetésével bízták meg.¹⁴ Ezt az állást nem sokáig, alig két hónapig töltötte be, amikor betegség miatt hamarosan gyógykezelésre kellett vonulnia. 1900. március 24-én kelt levelében Perényi egészségügyi állapotára hivatkozva arra kérte az érseket, hogy engedje el az egyházmegye kötelékéből, és egy hónap szabadságot engedélyezzen neki.¹⁵ Ezt az egy hónap egészségügyi szabadságot részben gyógykezeléssel, öccsénél, dr. Perényi Jenőnél Budapesten, részben pedig Izsákon, Grieger József nevű rokonánál szándékozott tölteni.¹⁶ Egészségi állapotának helyreállításához az Izsákon töltött két hét nem bizonyult elegendőnek, ezért április 23-án további három hét betegszabadságot kért az érsektől.¹⁷ Következő levele május 2-án kelt, szintén Izsákon, ebben már megköszöni a szabadság engedélyezését, és újból szolgálatra jelentkezik. Viszont mivel plébánosa az elhúzódó betegség miatt már gondoskodott új káplánról, Perényi május 8-ra Egerbe utazik, hogy a főegyházmegye új rendelkezését átvegye.¹⁸ A helyettesítése csak ideiglenesnek bizonyult, folytatta kápláni munkáját eredeti állomáshelyén, Polgáron, de nem sokkal később, június 29-én már újabb megbízatást kapott: az érsek főkáptalani karsegédé Jászberénybe nevezte ki. A kinevezésben felhívták figyelmét, hogy kötelességeit pontosan teljesítse, papi hivatását példás (maga)viselettel

12 EFL-IX-543, 460/1899.

13 EFL-IX-543, 466/1899.

14 EFL-IX-543, 1275/1900.

15 EFL-IX-543, 680/1900.

16 EFL-IX-543, 108/1901.

17 EFL-IX-543, 1086/1901.

18 EFL-IX-543, 2001/1901.

gyakorolja.¹⁹ Az ezt követően eltelt pár hónapról nincs pontosabb információnk, a következő dokumentumok már amerikai kiküldetéséről szólnak.

A New Yorkban élő magyarok 1901. szeptember 13-án kelt levelükben kérték Samassa érseket, hogy küldjön nekik plébánost. A levélben húszezer magyar ajkú római katolikus hívő nevében szólva „esedeznek” kérésük meghallgatásáért. Leírják, hogy harminc év mulasztását pótolva alapították meg a Szent István királyról elnevezett templomi és betegsegélyező egyletet New Yorkban, fő céljuk pedig egy saját templom felépítése, ami „az egész amerikai katolikus magyarságnak erős vára lesz”. Ennek előmozdítására – miután New York érseke²⁰ erre engedélyt adott – kéri Samassa érsektől, hogy engedje ki Perényi László plébánost New Yorkba.

„Egyletünknek legutóbb megtartott gyűlésén Perényi Lászlót választotta meg papjának s kérjük nagyméltóságodat engedje ki őt hozzánk, hogy ő legyen a mi oktatónk s vezetőnk. Bízunk nagyméltóságodban, hogy kérésünket meghallgatva, azt visszautasítani nem fogja, bízunk benne hogy még a tengerentúl is ismert hazafiságában a New-Yorki magyarság nem fog csalatkozni, és kiküldi nekünk azt a papot akiről hisszük hogy a hazafiságát nem fogja dollarokra fölváltani. Olyan lelki atyára van nekünk szükségünk, akiben van elég erős akarat és kitartás egyházközségünket szervezni, aki az egyház és a mi érdekeinket elébb helyezi a saját érdekeinek, akiben van hazafiság, akinek magyar a lelke, a vére az egyénisége, a ki minket szeretni tud, akinek lesz elég erős karja hogy az amerikai katolikus magyaroknak zászlóvivője tud lenni. Ilyen emberre itt amerikában, nem csak nekünk, de a magyar hazának is szüksége van. Ha nagyméltóságod gondolja, hogy Perényi László ennek megfelel, küldje ki közénk mi szeretettel várjuk őt, míg nagyméltóságodnak öröké hálásak leszünk atyai gondoskodásáért, mert hisz megmentette lelkünket az egyháznak, egyéniségünket a szeretett magyar hazának.”²¹

Perényi szeptember 30-án saját maga is levélben kérte az érsektől, hogy bocsássa el az Egri főegyházmegye kötelékéből és engedélyezze neki, hogy New Yorkba utazva a felkínált állást elfoglalhassa. A megbízatást mind keresztényi, mind pedig hazafias kötelességének érezte, hiszen – mint írja – az őt meghívó egyházkerület „célja az Amerikába jelesül New-Yorkba kivándorolt magyarokat a rom. kath. egyház kebelébe csoportosítani s a magyar szellemben – nyelvben megtartani”.²² Corrigan érsek október 9-én kelt latin nyelvű levelében hivatalosan kéri Samassa érseket, hogy Perényi Ladislaust helyezze át Jászberényből Neo Eboraci, azaz New York városába.²³

Felmerül a kérdés, hogy mégis miért választhatta New York magyar katolikus közössége éppen Perényi Lászlót, egy Amerikában korábban sosem járt papot plébánosának. A válasz testvére, Perényi Béla amerikai működésében

19 EFL-IX-543, 2957/1901.

20 A levél Michael Augustine Corrigan érsekre utal, aki New York harmadik érseke volt és 1885-től 1902-ig töltötte be a pozíciót.

21 EFL-IX-543, 4590/1901.

22 EFL-IX-543, 982/1901.

23 EFL-IX-543, 5318/1901.

keresendő, aki üzletemberként, vállalkozóként már régebb óta élt az Egyesült Államokban. 1904-ben könyvet is írt az amerikai kivándorlásról.²⁴ Perényi Béla szintén a kalandosabb sorsú elvándorlók táborába tartozik, ügyeskedéstől, helyenként a bűncselekmény határait súroló tevékenységektől sem mentes életútjával. Megkockáztatható, hogy ő volt az, aki – a Szent István Király Templomi és Betegsegélyező Egylet jegyzőjeként – saját öccsét javasolhatta a plébánosi posztra, mivel tudhatta, hogy László nehezen találja helyét a Heves megyei plébániákon, ahol több kápláni pozíciót is el kellett már hagynia.

„New Yorkban legkevesebb 30.000 római katolikus magyar lakik (...) harmincezer r. k. magyarnak nincsen egyháza, melynek kebelében együtt tartának; nincsen temploma, melnek falai között az édes magyar nyelven dicsérhetnék az Egek Urát (...) előbb-utóbb el fognak veszni” – fogalmaz az egyesület az Amerikai Magyar Népszavában közölt felhívásában 1901 decemberében. A lap örömmel jelenti be az áldatlan állapotok megszüntetését, és egy magyar népgyűlésre invitálja New York állam teljes magyar lakosságát, ahol megalakul a magyar egyházmegye, és bemutatkozik az új plébános. Róla így ír a cikk: „Főt. Perényi László ur a new yorki érsek és egyeletünk hívására eljött közénk Magyarországból, hogy nekünk magyaroknak magyarul hirdesse az Isten igéjét, hogy legyen New Yorknak és vidékének magyar r. k. egyházközsége és New Yorkban temploma; mire nézve a new yorki érsektől fölhatalmazást és engedélyt nyert.” A felhívásban közlik a rendezvény programját is, melynek érdekessége, hogy beszédet mond rajta az egylet jegyzője, aki nem más volt, mint Perényi Béla.²⁵

Az új plébános első miséjét New Yorkban tehát ezen a népgyűlésen, 1901. december 29-én celebrálta. Ezzel együtt beköszöntő beszédét is megtartotta, amelynek címe *Vallásosság és hazafiság* volt. A beszéd teljes szövegének nyomtatott változata megtalálható Perényi personaliájában az Egri Főegyházmegyei Levéltárban. A szöveget Perényi János, a Külső-Szolnok Megyei Takarékpénztár titkára, Perényi László és Béla apja küldte el az érsekségnek fia kérésére 1903. január 26-án. Kísérőlevelében arra kéri az érseket, hogy a beszéd szerzőjét részesítse „érdeme szerint ösmert hazafias pártfogásába”. A büszke apa személyes érzéseit is megosztja, amikor azt írja: „fáj, hogy fiaim hazájokat elhagyták, de (...) örömmel hajtom fejemet örök nyugalomra majdan a sírba a gondolattal, hogy fiaim a föld másik sarkán is magyarok tudtak maradni.”²⁶ Maga a beszéd hazafias, némileg pátoszos hangulatú, viszont Perényi egyértelműen felvállalja benne, hogy keresztülviszi a magyar templom felépítésének ügyét.

„Nem egy embertől, nem is egy családtól, de mindnyájunk áldozatkészségéből kell sikerülnie annak a minnek, mely késő nemzedékének büszkén fogja hirdetni a magyarság térfoglalását itt Amerikában. Azt akarom elérni, hogy a gazdagnak ezüstje egybeforrjon a szegény rézcentjével s minden tárgy, mi abban a templomban Isten dicsőségét szolgálja, nem az enyém vagy a másiké, de édes mindnyájunké legyen. (...)

24 Perényi Béla: A kivándorlás irányítása és hasznosítása. Bp. 1904.

25 Amerikai Magyar Népszava, 1901. december 21, 2. o.

26 EFL-IX-543, 1940/1903.

Kérdezik mit akarok tenni, hogy számítom megkezdeni munkámat? Elmegyek mindenkihez sorba, ki nem szegényli, hogy ő magyar, felszólítok mindenkit, hogy ama csekély anyagi támogatást ne vonja meg tőlünk, lépjen egyházközségünk tagjai közé, mert nem tudni életünk fordulásait s hacsak egyetlen magyar lesz, ki a honfiui kéz által rakta szentelt falak között hányatott lelkének nyugalmat, sebzett szívének irt s gyógyulást talál, bőven kárpótolva lesz minden munka, szenvedés és áldozat...”²⁷

Perényi New York-i kinevezését követően szinte azonnal munkához is látott, hogy egységes egyházmegyévé szervezze a város katolikus magyarságát. Első néhány évéről a magyarországi, illetve az amerikai magyar sajtóból szedhetünk össze információmorzsákat. A Budapesti Hírlap például 1902 áprilisában megírta, hogy a New Yorkban és környékén élő magyarok „kértek és Perényi László személyében kaptak is papot”. Az új pap érkezése után azonnal templomi helyiséget próbált szerezni a hívek számára, ezért első útja Dénes Ferenc „magyar-tót” plébánoshoz vezetett. Itt azonban máris problémába ütközött, Dénes Ferenc ugyanis megtagadta tőle, hogy magyar istentiszteletet tarthasson a szlovákok által használt templomban, ezért Perényi a helyi lengyel közösséghez volt kénytelen fordulni. A cikk a clevelandi Szabadság című újságra hivatkozva azon lamentál, hogy mi lehet az oka Dénes Ferenc ellenállásának, miközben „olyan hírben áll, hogy tót híveit megóvjá a pánszlávizmustól”, amiért „szubvenciót is kap a közös külügyminisztériumtól”.²⁸ Szeptember 18-án, Kossuth Lajos születése 100. évfordulójának előestéjén ünnepséget rendezett a Hungarian Republican Club New York Cityben. A rendezvényen, ahol Rooseveltnél elnök köszöntőlevelét is felolvasták, Perényi is beszédet mondott, melyben Kossuth történelmi jelentőségét méltatta.²⁹ 1902 októberében Amerikában járt Zseni József, az Országos Nemzeti Szövetség tanácselnöke, aki *Nemzeti zászlónk Amerikában* címmel könyvet is írt az „amerikai magyarok körében teljesített küldetéséről”.³⁰ Hazatérésekor magyarok tömege vonult ki a kikötőbe, hogy elbúcsúztassa, köztük volt az amerikai magyar élet néhány prominens képviselője is, pl. Kohányi Tihamér lapszerkesztő, de a névsorban ott találjuk Perényi László plébánost is.³¹ Erre a látogatásra a későbbiekben még visszatérünk.

Már ebben az évben elkezdődtek a problémás ügyek Perényi személye körül. Az Előre USA című amerikai magyar újság 1913-ban megjelent, *A magyar vezérek marakodása – Egy tizenegy évvel ezelőtt megeseett fölpofozás története* című cikkben idézi Perényi Bélát, aki azt állítja, hogy nem sokkal testvére New Yorkba érkezése után egy Berkó D. Géza nevű ember „hajsztát indított” a pap ellen. A szóban forgó hajsza okát és pontos tartalmát nem ismerteti, de az ellenségeskedés

27 EFL-IX-543, 1940/1903. Vallásosság és hazafiság. Perényi László New York-i magyar plébános beköszöntője, elmondotta 1901. december 29-én.

28 Budapesti Hírlap, 1902. április 20. 9. o.

29 The Sun (NY), 1902. szeptember 19. 12. o.

30 Zseni József: *Nemzeti zászlónk Amerikában*. Zseni József beszámolója az Országos Nemzeti Szövetség megbízásából az amerikai magyarok körében teljesített küldetéséről. Bp. 1903.

31 Budapesti Hírlap, 1902. október 25. 7. o.

vége az lett, hogy miután Berkó rágalmozó cikket írt Perényi Lászlóról, annak sógornője – Béla felesége – az utcán felpofozta a rágalmozót.³²

1902 végén Perényi a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium által az amerikai magyarságnak küldött 3000 könyv szétosztásában vett részt. A 2500 db olvasókönyvet és az 500 db *Magyarok története* című kötetet a magyar egyesületek között kellett kiosztani. Perényi ezzel kapcsolatban írt levelet a minisztériumnak, amit a Budapesti Hírlap is leközölt. A levélben a plébános kifejti, hogy bár nagyon hálásak, de a könyvek igen kevésnek bizonyultak, mert egyszerűen túl sokan vannak már magyarok New Yorkban. Hatékonysági okokból eltértek az utasítástól, és az egyesületek helyett az egyházközségek között osztották szét a küldött könyveket.³³ Más megvilágításba helyezi viszont ezt a nemes eseményt az Amerikai Magyar Népszava 1903. január 6-i lapszáma. Az ebben közölt csípős hangvételű cikk szerint Perényi ugyanis elmulasztotta a könyvek kiosztásáról szóló beszámolót az Amerikai Magyar Népszava rendelkezésére bocsátani közlés céljára, noha ez kötelessége lett volna. Amint írják, a lap olvasóközönségének joga lenne tudni, mi történt a könyvekkel, hiszen azokat nemcsak a plébános és ismerősei számára küldték, hanem a teljes amerikai magyarságnak.³⁴

A „Perényi László plébános ur minden áron mulatni akart – mert más egyébre ő kelmének kevés a gondja” kezdetű cikkből további, igen érdekes mozzanatokra derül fény Perényi tevékenységével kapcsolatban. A leírt történetek szerint Perényi – aki jó kapcsolatot ápolt a New York-i Dalkörrel – leszerződött egy vendéglővel, hogy kerekén százfős bankettet rendeznek Zseni József tiszteletére, amelyre 2 dolláros jegyeket árultak, az ebből befolyt 200 dollár a vendéglőt illette volna. A bankettéről az Amerikai Magyar Népszava először 1902. október 7-én számolt be. Itt még a rendezvény zökkenőmentes lebonyolításáról tudósítanak, Perényi annyiban kerül említésre, hogy beszédet mondott, melyben méltatta Zseni tevékenységét.³⁵ Az idézett cikkből viszont az derül ki, hogy a bankett nyereséges lebonyolításához szükséges száz embert közel sem sikerült Perényiéknek összeverbuválniuk, így jelentős tartozásuk keletkezett a vendéglő felé. Hogy ezt kifizessék, az épp frissen megalakult Betegségélyező Egyletek Szövetsége New York-i Bizottságának néhány tagját félrevezetve „126 dollárt csikartak ki bankettezési célokra az özvegyek és árvák pénzéből”. Az esetre egy meg nem nevezett amerikai német lapból derült fény, Perényi és társai pedig a szövetséget – és az Amerikai Magyar Népszava szerkesztőségét – vádolták azzal, hogy a magyar közösség rossz hírét keltik. Emiatt a szövetség tagjai Perényi egyik „daltársát” az utcán meg is verték, és az atya számára is hasonló büntetést helyeztek kilátásba, mondván: „...a patert is csak a reverendája védi meg most is, hogy általunk ugyan ily sorsban nem részesül, amiért bennünket azzal vádol, mintha mi lettünk volna az okozója annak, hogy egy itteni német lap a magyarokat legyalázta. (...)

32 Előre USA, 1913. október 4. 2. o.

33 Budapesti Hírlap, 1903. január 8. 7. o.

34 Amerikai Magyar Népszava, 1903. január 6. 6. o.

35 Amerikai Magyar Népszava, 1902. október 7. 5. o.

Nem érdemelné-e meg ön, hogy kutya korbáccsal kezünkben ezen gyalázatos vádat a torkára forrasszuk?”³⁶

Perényi 1903 áprilisában testvérével, Bélával Kanadába utazott. A kanadai kormány meghívására a szintén magyar Rajcs Zoltán által alapított Mátyásföld nevű településre mentek, ami New Yorktól 2300 mérföldnyire található. A határ átlépésétől kezdve a kormány vendégszeretetét élvezve „fejedelmi ellátásban” volt részük.³⁷ 1903. június 21-én a New Jersey állambeli Passaicban részt vett a Szent István-templom alapkövetétele alkalmából tartott ünnepségen.³⁸

New Yorkban töltött időszakának harmadik évében, 1904-ben írt helyzetjelentése nyújtja a personaliájában található egyetlen fogódzkodót, hogy amerikai tevékenységébe némi betekintést nyerhessünk. Ebben a levélben sajnos nem sok jóról tudott beszámolni az érseknek. Saját bevallása szerint a hároméves munka után nem sok kézzelfogható eredményt tud felmutatni. Mégsem fukarkodik a dicsérő szavakkal önmagát illetően, érzékeltetve az érsekkel, hogy milyen kitartóan, „néha-néha reményt veszve bár”, de megállta helyét amerikai küldetése során, a „sok küszködés és mindenféle ármány” közepette. Nem vonakodik megjegyezni, hogy milyen dicsőség fűződik amerikai tevékenységéhez: más magyar papokkal ellentétben, akik kisebb, nyugodtabb, falusi egyházközségekben vállaltak szolgálatot Amerikában, neki volt elég bátorsága elvállalni a világváros magyar közösségének lelkipásztori feladatait. Ahogy fogalmaz: „... ami előttem ide kijött magyar paptársaimnak lehetetlenségként látszott, úgy, hogy maguk is a vidék jámborabbnak maradt népe közé mentek inkább, mint a világ város mulatós zajába Egyházközséget alapítani, az nekem itt sikerült.”

Való igaz, az egyházközség már fennállt, de állapota szomorú volt: „egy cent nélkül a semmiből kelt ki”, templomuk nem lévén a híveknek a lengyel egyházközséghez (annak pincehelyiségébe) kellett járniuk misére, rendszeres – egyébként szorgos – adományaik pedig a kiadások fedezésére is alig voltak elegendők. A nagy álom továbbra is a saját templom volt, mely alapjainak letételéhez szükséges pénzt minden erejükkel igyekeztek összespórolni. Ebben kevés haladást értek el, ráadásul az év húsvét vasárnapjáig a pincehelyiségből is ki kellett költözniük. Így Perényi nem látott más lehetőséget, mint a saját épület vásárlása, különben az egyházközségnek fel kell oszlania.

„Őcsém Excellentiádnak parancsára áll, helyzetünkről kimerítő felvilágosítást adhat, mint olyan ki kezdettől benne van az Egyházközségben. Ha talán feltűnő volna, hogy világi ő, tessék tekintetbe venni, hogy elfoglaltságom mellett az is az ő küldetése mellett harcol, miszerint, itt Amerikában az Egyház dolgainak rendezéseért világiak is eljárnak, sokszor talán nagyobb ügyességgel több úgyszeretettel miként maga a pap. Önzetlensége felől tegyen tanubizonyságot az, hogy ha lesz valami kérésünk, teljesítéséből megkapja a szorosan vett utiköltséget, ha nem, fizetjük azt mi ketten.”³⁹

36 Amerikai Magyar Népszava, 1903. január 6. 6. o.

37 Köztelek Köz- és Mezőgazdasági Lap, 1904. április 13. 2. o.

38 Religio Kath. Egyházi s Irodalmi Folyóirat 62. (1903/9.), 1903. július 29. 70. o.

39 EFL-IX-543, 1766/1904.

A Magyarországról érkezett támogatás pontos összegét nem ismerjük. Annyi viszont bizonyos, hogy a templomépítéshez szükséges összeg 1905-re összegyűlt (még maga Apponyi Albert is adományozott 300 dollárt),⁴⁰ az építkezés a nyár végére befejeződött. Viszont még a felszentelés előtt, 1905 nyarán Perényi plébános ismételten botrányos helyzetbe keveredett. Július 20-án kelt levelében a betegsegélyező egylet elnöke, Várhelyi Lipót levelet írt az egri érseknek, amelyben panaszt tett Perényi ellen. Ebből kiderül, hogy már 1904 novemberében szerettek volna új papot kérni New York érsektől, ám kérésük süket fülekre talált. Olyan papot szerettek volna, aki „szándékaiban nemes”, illetve „tisztes jelleme”, és „nem válik szégyenünkre, aki nem botrány köve lesz az amerikai magyarságnak”. Röviden: valakit, aki nem olyan, mint Perényi László. Panaszai legfőképp a plébános zavaros pénzügyeire vonatkoznak. Állítása szerint a pap rendszeresen szervezett a templom javára adománygyűjtéseket, melyek bevételével nem számolt el. Azokat, akik ezért szót emeltek, eltávolította az egyházközségből, és olyanokat vett maga mellé, „akkikkel tehet, amit akar”. Az elnök attól tart, hogy alig pár éve létrejött egyházközségük szét fog hullani, mert már akkora adósságaik vannak, hogy „kibírni egy Perényi Lászlóval szinte lehetetlen”.

„Rettenetes munka az, amit ez az ember végez. Valóban szörnyű, hogy nem elégszik meg azzal a rombolással, mit lelkiekben és erkölcsökben véghez visz, de magyarságunkat is pellengérré állítja, mert állandóan pánszlávokkal cimborál s részt vesz azok tisztán pánszláv színezetű politikai ünnepélyen is. Főmagasságod kimondhatatlan jó téteményt gyakorol velünk, amerikai magyarokkal, hogy ha olyképen intézkedik, hogy a newyorki magyarság más papot kapjon. Nem akarunk mi mást, csak békét. Nem akarunk mi egyebet, csak munkás és igazi papot. Ne vegye zokon Főmagasságod, de sír a lelkünk ha azt tapasztaljuk, hogy Perényi László hazugságaival miként ülteti föl az egész világot.”⁴¹

Augusztusban Várhelyi és titkára, Völgyi Lajos feljelentették a papot becsületsértésért. 1905 augusztusában több olyan cikk is napvilágot látott a New York és környéki amerikai magyar újságokban (Magyar Napilap, Hírmondó, Amerikai Magyar Népszava), amelyben Perényi – vélt vagy valós – üzelmeiről tudósítottak.

„Nem mai dolog, hogy a New Yorki Rom. Kath. Magyar Egyházközség plébánosa, Perényi László minden utat és módot fölhasznál arra, hogy köztünk new yorki kath. magyarok között a viszályt kiélesítse s azt lehetőleg úgy fokozza, hogy a harcot sohasem válthassa föl a békés egyetértést (sic!) áldást fakasztó munkája. Nem elég, hogy egyletünket, mely a New Yorki Szt. István egyházközséget megalapította s amely őt saját költségén New Yorkba kihozatta, uton-útfélen támadja, rágalmazza, nem átalván a szószéket is felhasználni egyletünk jó hírnevének meghurcolására, nem elég, hogy a legrutabb hálátlansággal fizet mindazért a jóért, melylyel őt elhalmoztuk, hanem minden eszközt jónak talál arra, hogy egyletünket alapjában megtámadja. (...) ...egyletünk ellen kontra egyleteket akart a multban és akar a jelenben alapítani. Ha még hozzá tesszük, hogy a templomszentelést oly napra tűzte ki, amely napra

40 Amerikai Magyar Népszava, 1905. szeptember 5. 2. o.

41 EFL-IX-543, 4581/1905.

*a Szt. István Egylet már hónapokkal azelőtt pikniket hirdetett, akkor mindenki előtt tisztán áll az a tény, hogy Perényi Lászlót nem a keresztény szeretet: hanem tisztán a gyűlölet érzete és a rossz szándék vezeti. Perényi László egyébként sem tölti be lelkeszi hivatását (...) mióta a New Yorki Rom. Kath. Magyar Egyházközség plébánosa, az egyház pénzével annak rendje és módja szerint, amint azt a tisztesség és a törvény előírja, soha el nem számolt.*⁴²

Perényinek azt is felróják, hogy nemcsak az egyház pénzével, de még saját jövedelmével sem volt hajlandó elszámolni, amikor pedig erre az egyházzgondnok, Mészáros Lajos felszólította, önhatalmúlag, mondvacsinált ürüggyel elbocsájtotta (ehhez egyébként joga sem volt, mivel Mészároost az egyházközség demokratikus alapon választotta). A bíróságon megtett feljelentés szerint a pap rendszeresen tett botrányos kijelentéseket személyüket illetően, egy ízben, 1905. augusztus 13-án a gyülekezet előtt tolvajoknak és rablóknak nevezte őket. Erről a New York Daily Tribune című lap is beszámolt. A cikkből fény derül arra is, hogy néhány héttel korábban Farley érsek⁴³ azzal vádolta meg Perényit, hogy elhanyagolja papi feladatait. Ezzel kapcsolatban a gyülekezet Perényi védelmére kelt, levélben követelve az érsektől, hogy vagy tegye hivatalossá a pap elleni panaszát, vagy pedig vonja vissza.⁴⁴ Augusztus 21-én a plébánost meghallgatta a bíróság, majd ejtette a becsületsértés vádját, mondván, az ügynek soha nem is kellett volna a bíróság elé kerülnie. Várhelyi előadta a tárgyalóteremben, hogy Perényi mise közben azt állította róla, hogy 1200 dollárt tartott meg magának a templomi egylet pénzéből, és a segélyezőegylet pénzéből is sikkasztott. A bíró szerint, még ha el is hangzottak ilyen kijelentések, azok csak rágalmazásnak (slander) nevezhetők, a becsületsértő rágalmazás (libel) jogi kategóriáját nem merítik ki.⁴⁵ Egy másik lap cikkből fény derül arra, hogy a templomi egylet közösségén belül két frakció alakult ki. Az egyik élén Perényi, a másik élén pedig Várhelyi és Völgyi állt. E két frakció ellentétei szították a botrányos ügyeket, ekkorra már hónapok óta. Várhelyi frakciója volt az is, amelynek tagjai feljelentették Perényit az érseknél a közösség elhanyagolásának vádjával, és a bírósági ügy is ebből az ellenségeskedésből nőtte ki magát. Völgyi Gyulával egyébként személyes ellentétei is voltak, erről Völgyi nyílt levele tanúskodik, melyben kikéri magának, hogy Perényi „csődörös huszárnak” nevezte.⁴⁶ Perényi a bíróságon tagadta, hogy valaha is hanyagolta volna teendőit, a másik üggyel kapcsolatban pedig azt állította, hogy ő nem rágalmazott senkit, mindössze annyit mondott a misén, hogy helytelen dolog volt Várhelyiék részéről, hogy összegyűjtöttek 1200 dollárt a templomi egylet számára, de nem voltak hajlandók átadni az összeget neki,

42 EFL-IX-543, 4581/1905. Kivágások amerikai magyar újságokból, Perényit érintő cikkekből, cím és pontos dátum nélkül.

43 John Murphy Farley 1902 és 1918 között volt New York érseke.

44 New York Daily Tribune, 1905. augusztus 20. 4. o.

45 New York Daily Tribune, 1905. augusztus 22. 10. o.

46 EFL-IX-543, 4581/1905.

aki az egyházközség feje.⁴⁷ Az is rendszeresen felmerült sérelem volt Perényivel szemben, hogy részt vett egy szlovákok által látogatott rendezvényen, amit a magyar egyesület tagjai a pánszlávizmus támogatásaként értelmeztek. Az ellenségeskedés végére tulajdonképpen a templomavatás elérése tett pontot.

A sok nehézség, akadályozó tényező és kisebb-nagyobb botrányok ellenére Perényi amerikai tevékenységének negyedik évében végre sikerült a templom épületét befejezni, ennek felavatására pedig még az 1905-ös évben sor is került. A tervek szerint szeptember 3-án, reggel 8 órakor mintegy nyolcvan magyar egyesület tagjai gyűltek volna össze az East 4th utcában lévő Manhattan Lyceumnál, ahonnan tömegfelvonulással mentek volna az East 14th utca 420. száma alatt található felújított templomépülethez.⁴⁸ Az utcai parádé sajnos az időjárás kegyetlensége miatt elmaradt. A heves esőzés megakadályozta a tervezett „virágcsatát” is, amit a tervek szerint szép számmal megjelenő, virágokkal „felfegyverkezett” kislányok vívtak volna. Ehelyett végül a teljes ünnepség a templom épületében zajlott, ahol a virágokat a padlóra szórták, a papok (Perényi mellett Kovács Kálmán atya a Pennsylvania állambeli McKeesportból) ezen a virágoszőnyegen vonultak az oltárhoz. A falakon látható képek közül a híradások kiemelik az István király koronázását, illetve egy, a hunok Európába érkezését ábrázoló festményt.⁴⁹ A Perényivel szemben sokszor ellenséges hangnemet is megütött Amerikai Magyar Népszava így számolt be az eseményről:

„Várat, új védőbástyát lelt ismét a magyarság az Avenue A és első Avenue közt, a 14-ik utcában 420-ik szám alatt épült templommal. Az új Istenháza, mely most emeltetett az Ur dicsőségére, a magyar nemzet előrehaladásának kiváló jele. Az érdem mindenesetre Perényi László plébánosé, ki minden idejét, buzgalmát és tevékenységét arra fordította, hogy templomot emeljen a kereszténységnek, a magyarságnak. Hosszú küzdelem után az sikerült ez (sic!) neki, mert a róm. kath. magyar új templom tegnap, vasárnap ünnepélyesen felszenteltetett. (...)

(A templom) berendezése, minden kis képe, szobra a plébános műízlését dicséri. Az ünnepélyt a templom szentelési szertartás nyitotta meg, melyet Edward püspök végzett, ezután szent mise következett, melyet főtisztelendő Perényi László celebrált, mely alatt az ájtatos nép igaz szívvel énekelte a magyar templomi énekek gyöngyeit, végül a new yorki első magyar dalárda erős kara »Isten áld meg a magyart« örök becsü himnuszát zengte, mely diadalmasan járta be a templom boltozat falait. Kovács Kálmán mckeesporti plébános magas szárnyalású beszédet tartott, melyben méltatta Perényi véghetetlen ügybuzgalmát, de egyuttal mindenkit arra kért, hogy nyujtsanak jobbot e szent napon és legyen béke fent s lent.”

A békejobb nyújtására a misét követő díszebéden került sor, ahol – miután Perényi a római pápára és a magyar hazára „magas szárnyalatú” köszöntőt mondott, majd elhangzottak az ünnepi beszédek – „megkapó jelenet” következett: Várhelyi Lipót egyesületi elnök felszólalásában kijelentette, hogy a múltra fátlyat

47 The Sun, 1905. augusztus 20. 12. o.

48 New York Daily Tribune, 1905. szeptember 2. 5. o.

49 New York Daily Tribune, 1905. szeptember 4. 12. o.

kíván borítani, és békejobbot nyújtott Perényi Lászlónak, aki ezt szívélyesen el is fogadta. A New York-i magyar közösség belharcainak e szakasza ezzel lezárult.⁵⁰ A díszebédet egy ünnepi színi előadás követte a Manhattan Lyceumban, amelyen Gárdonyi Géza A bor című színművét adták elő. Ennek megszervezésében és előkészítésében Perényi is jelentős részt vállalt, az előadás végén virágajándékkal köszönték meg munkáját, ezután pedig újabb beszéded mondott. Az 1905-ös évet még az elején beárnyékolta testvére, Béla letartóztatása, ami egy több mint félmillió dolláros csalás elkövetése miatt történt.⁵¹ Az ő életútja is alkalmas lenne egy különálló tanulmány terjedelmi kereteinek kitöltésére, így rá e helyütt több szót nem áldoznánk.

A templom felavatásával Perényi kiküldetése fő célját elérte, de ez nem jelentette azt, hogy máris hazautazott volna Magyarországra. Amerikai tevékenységét még három éven át folytatta, továbbra is aktív részt vállalva New York magyar közösségének életében. A magyar országgyűlés 1906. februári feloszlásának és a Parlament fegyveres megszállásának híre természetesen az amerikai magyarsághoz is eljutott. A botrány miatt február 19-én a New York-i Magyar Önképző Kör gyűlést tartott, ahol az eseményekről történt beszámoló után a falon lévő Ferenc József képet széttépték, és helyére Theodore Roosevelttel portréját helyezték ki. A tiltakozásból Perényi is ki kívánta venni a részét. Másnap estére össze is hívott egy gyűlést, felhívásában kiemelte, hogy „valláskülönbségre való tekintet nélkül jelenjenek meg a katolikus templom emeleti termében”. A gyűlésen a Himnusz eléneklése után támogató telegramot fogalmaztak Kossuth Ferencnek, megkezdték a pénzgyűjtést a „szervezkedés költségeire”. Arról is elhatározás született, hogy tömeges tiltakozó gyűlést szerveznek a Madison Square Gardenbe.⁵²

1906. szeptember 3-án, a Labor Day alkalmából Perényi szentbeszédet mondott a New Jersey állambeli Perth Amboyban. Az ünneppel egybekötött templomavatásról a korabeli magyar lapok is beszámoltak hosszabb-rövidebb cikkek formájában, többek között kiemelve azt is, hogy a hívek teljesen önerőből érték el a templom és a parókia felépítését, illetve azt, hogy elismerésre méltónak tartják, hogy „derék svábok” is nagy számban vették ki részüket a gyűjtésből.⁵³ Még ez év októberében Rákóczi-ünnepet tartottak Amerika-szerte. Számos ünnepély, díszelőadás szerepelt a programok között, a fő ünnepséget viszont „két derék pap”, Kovács Lajos (Perth Amboy, NJ) és Perényi László szervezte. Először az október 21-én Perth Amboyban tartott ünnepségen Perényi mondott ünnepi beszédet, majd 28-án New Yorkban Kovács tette ugyanezt.⁵⁴

50 Amerikai Magyar Népszava, 1905. szeptember 5. 2. o.

51 Az esetet nemcsak New Yorkban, hanem országszerte megírták kisebb-nagyobb újságok, pl. The Evening Journal (Delaware), 1905. január 11. 5. o.; The Rock Island Argus (Illinois), 1905. január 11. 2. o.

52 Pesti Hírlap, 1906. március 7. 10. o.

53 Pesti Hírlap, 1906. szeptember 18. 11. o.

54 Pesti Hírlap, 1906. november 12. 8. o.

1907 elején Perényi elhagyta New Yorkot. Ekkor még nem tért vissza Magyarországra, tulajdonképpen csak a „szomszédba”, New Jersey államba helyezte át székhelyét. A New Jersey állambeli Perth Amboy plébánosa, Kovács Lajos vette át a helyét, Perényi pedig Perth Amboy új magyar plébánosa lett. Az Amerikai Magyar Népszavában január 19-én megjelent hír szerint a Szent István Templom Betegségélyező Egylettel kialakult kibékíthetetlen ellentétek miatt döntött úgy a plébános, hogy lemond, amire január 8-án sort is kerített. A cikk nem mulasztja el leszögezni, hogy „ha Perényi László Amerikába érkezése óta minden személyes befolyástól ment lett volna, ma nem kellene New Yorkot itthagynia és az a testület, mely őt támogatni kész volt, nem ellenséges mozdulattal viseltetne, hanem szeretettel ragaszkodna ezen igazi tipikus és jószívű magyar paphoz”. Ugyanakkor a cikk szerzője elismeri, hogy Perényit még ellenségei is jó magyarnak, kitűnő szónoknak tartják, aki „csak dicsőséget szerzett volna a magyar névnek, ha nem követi a rossz tanácsadóknak a nézetét”. A cikk szerint továbbá az egyházközség magyarjai szívből örülnek, hogy Perényi távozásával végre vége lesz a helyi katolikusok közötti viszálykodásnak.⁵⁵ A Pesti Hírlap 1907. február 1-jén adott hírt Perényi távozásáról. Az Uj magyar plébános Newyorkban című cikk arról számol be, hogy Perényi László távozni kíván a „neki sok körülmény miatt terhessé vált newyorki plébánosi állásról”, ezért úgy döntött, hogy helyet cserél Kovács Lajossal. A rövid cikk méltatja Perényi szorgalmát és jó szándékait, illetve kiemeli a „törvénytelen kormányzat idején” tanúsított kiállását, amikor is „habozás nélkül exponálta magát s a nagy tiltakozó népgyűlésen ő volt a főszónok”. A távozás okaként a Szent István egylettel való állandó perlekedést jelöli meg a lap.⁵⁶ A Friss Újság viszont az eseményről tájékoztató cikkéből jótékonyan kihagyta a Perényit érintő negatív részeket, és annyit emelt ki, hogy „távozását a new-yorki magyarság őszintén sajnálja, mert mindenek felett igaz magyar embernek bizonyult, akinek minden baját, kellemetlenségét egyedül a jó szíve okozta”.⁵⁷

Perth Amboyban a Hungarian Holy Cross Church plébánosaként egy, a New Yorkban megszokottnál jóval kisebb kőépületben tartotta a miséket. Munkába állása után szinte azonnal nekilátott, hogy előkészítse egy nagyobb kőtemplom építését. A cél egy olyan épület volt, ami a város „vezető templomai közé tartozna”.⁵⁸ A temető kérdése is rendezésre szorult, aminek felújításáról és kibővítéséről is gondoskodott.

Szeptemberben újabb bírósági ügybe keveredett, ezúttal autóbaleset okozása miatt. A vád szerint Perényi tapasztalatlansága okozta a több száz dolláros kárral járó balesetet, mert az automobillal nem a megfelelő sávban hajtott. Perényit 500 dollár kártérítésért perelte be a károsult, Charles Groves New Brunswick-i lakos.⁵⁹ Ez a hónap már egyben Perényi távozásának idejét is jelentette. A bal-

55 Amerikai Magyar Népszava, 1907. január 19. 1. o.

56 Pesti Hírlap, 1907. február 1. 13. o.

57 Friss Újság, 1907. február 8. 3. o.

58 Perth Amboy Evening News, 1908. január 18. 8. o.

59 Perth Amboy Evening News, 1908. szeptember 18. 15. o.

esetéről beszámoló újságcikk után négy nappal már arról ír a Perth Amboy Evening News, hogy a plébános elhagyja az országot a következő héten, hogy meglátogassa idős édesapját Magyarországon. A „látogatás” (visit) szó használata azt sugallja, hogy ideiglenesen lesz távol.⁶⁰ Az utazás miatt sietve rendeznie kellett az okozott autóbalesete miatti peres ügyét. Az ügyben ezért peren kívüli megegyezés született, Perényi 500 dolláros kártérítés kifizetésében állapodott meg Charles Grovesszal.⁶¹ Ez meglehetősen nagy összeg volt, 1908-ban egy pap éves fizetése 8-900 dollár körül mozoghatott.⁶² Egy hónappal később már kérte az Egri főegyházmegye kötelékébe való visszavételét. Október 23-i keltezéssel írt levelében az érsek jóváhagyta Perényi újbóli csatlakozását, egyúttal főkáptalani káptalanná és hitoktatóvá nevezte ki.⁶³

Miután visszatért Magyarországra, ismét Heves megyében telepedett le. Először az egri papnevelde hitoktatója lett, majd 1909. november 9-én a tiszapalkonyai plébániára nevezte ki az érsek lelkész helyettesévé.⁶⁴ Tiszapalkonyán közel egy évet töltött, majd – saját kérésére – Pély plébánosává nevezték ki, és ebben a faluban is maradt élete végéig.⁶⁵ Itt kibővítette a templom épületét, ahová saját maga szerelte be a gáz-, majd a villanyvilágítást is.⁶⁶ 1912-ben néhány héten át helyettesítésre volt szüksége, apja halála miatt. 1915-ben nyomtatásban megjelent Szentkeresztúri ájtatosság című műve.⁶⁷ Hátramaradt levelezésének nagy része adminisztratív jellegű. 1923-ban helyettes esperesi kinevezést kapott.⁶⁸ Personáliája ezt követően már csak pár darab iratot tartalmaz, a kinevezés latin nyelvű okiratát és a hagyatékáról szóló végzést. Perényi László 1941. március 23-án halt meg Pélyen. A faluban található nemrégiben felújított sírja, és egy róla elnevezett utca is őrzi emlékét.

A vizsgált levéltári források és a korabeli sajtóanyagok alapján Perényi Lászlóról igen ellentmondásos kép alakul ki. Egyrészt amerikai működése kétségtelenül történelmi jelentőségű volt. New York első magyar plébánosa, az első amerikai magyar katolikus egyházközség létrehozója volt, az ő idején épülhetett fel Manhattan délkeleti részén a Szent István Katolikus Templom is. Másrészt viszont úgy tűnik, személyét folyamatos békétlenség, ellentétek lengték körül, amelyeknek javarészt az ő viselkedése lehetett a kiváltó oka. Habár Perényi szerepének fontossága a New York-i magyar közösség ügyének előremozdításában megkérdőjelezhetetlennek tűnik, a források mégis egy olyan személy képét tárják elénk, aki szinte soha nem teljesen önös érdekektől mentesen tevékenykedett, emellett saját fontosságát is

60 Perth Amboy Evening News, 1908. szeptember 22. 7. o.

61 Perth Amboy Evening News, 1908. szeptember 24. 9. o.

62 *Scott Derks: The Value of a Dollar, 1860–2007.* Millerton. 2007. 76.

63 EFL-IX-543, 5318/1908.

64 EFL-IX-543, 5961/1909.

65 EFL-IX-543, 6086/1910.

66 <http://lexikon.katolikus.hu/P/Per%C3%A9nyi.html>, letöltés 2020. dec. 18.

67 EFL-IX-543, 4617/1915.

68 EFL-IX-543, 4391/1923.

igyekezett nagyobbak feltüntetni a valódinál. Az is szembetűnő, hogy a Perényi személyét és kétes jellegű tevékenységét illető vádak több ponton is egybehangzóak a magyarországi és az amerikai forrásokban. Alig egyévnnyi amerikai tartózkodás már elég volt ahhoz, hogy számos ellenséget szerezzen magának. Kellemetlen összetűzései, botrányai, pörlekedései, pénzzel kapcsolatos gyanús ügyletei egy összeférhetetlen, hatalomra vágyó, ellentmondást nem tűrő emberre utalnak, mégis rengeteg egybehangzó vélemény árulkodik arról, hogy szorgalmas, az amerikai magyarok ügye iránt elkötelezett vezető volt. Népszerűségét igazolja például, hogy jászfényszarui ügye esetén 415 falusi állt ki mellette az érseknél, ahogy New Yorkban, az 1905-ös bírósági ügye során a hívek több ízben is védelmére keltek. Perényi László rendkívül ellentmondásos személy volt, ügyében nehéz igazságot tenni. New York magyarsága körében elért eredményei azonban vitathatatlanok.

